

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСПОРТНОЇ БЕЗПЕКИ

Степанов О. В., к.т.н., доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Стаття присвячена питанням забезпечення транспортної безпеки і розкриває поняття «загроза транспортної безпеки», яке отримує все більш широке застосування в стратегічних завданнях держави. Показано, що діючі заходи щодо забезпечення транспортної безпеки, які застосовують прийоми, методи, засоби захисту громадян у випадках надзвичайних подій на транспорті не повною мірою відображають існуючі та потенційні загрози. Основна увага акцентує на аналізі зовнішніх і внутрішніх джерел загроз, а також на питаннях поліпшення забезпечення транспортної безпеки України.

Введение

Однією з найважливіших галузей економічної інфраструктури є транспорт, оскільки його функціонування безпосередньо впливає на розвиток економіки та соціальної сфери, забезпечує стійку роботу економічного комплексу в цілому. Основою управління транспортної системи є єдина державна транспортна політика, що жорстко скоординована із стратегією соціально-економічного розвитку країни.

Як зазначено в транспортній стратегії України на період до 2020 року, транспорт є однією з базових галузей економіки, ефективного функціонування якої є необхідною умовою для забезпечення обороноздатності, захисту економічних інтересів держави, підвищення рівня життя населення [6]. Відповідно, забезпечення транспортної безпеки є одним із невідкладних завдань державної транспортної політики

Слід зазначити, що сучасний транспортний сектор економіки України в цілому задовольняє лише базові потреби економіки та населення у перевезеннях. Рівень безпеки, показники якості та ефективності перевезень пасажирів та вантажів, енергоефективності, техногенного навантаження на навколишнє середовище не відповідають сучасним вимогам, що і являє актуальність теми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Транспортну безпеку країни послаблюють різні причини природного, соціального і технічного характеру, широкий діапазон зовнішніх і внутрішніх загроз, а також негативні наслідки недостатньої розробленості нормативної правової бази, що регулює відносини в транспортній сфері [4, 6-13]. Різноманітні праці вчених з вивчення транспортної безпеки [7, 11-14]

класифікують загрози по ряду підстав: за характером загроз; за сферами і формами прояву, за ступенем значущості і т.д. Ними зазначено, що існуюча державна система заходів щодо забезпечення безпеки на транспорті, застосовувані прийоми, методи і засоби захисту громадян у випадках надзвичайних подій на транспорті не повною мірою здатні запобігти або упередити виникли загрози [6],

Мета та постановка завдання

Розглянути питання забезпечення транспортної безпеки в Україні з урахуванням аналізу зовнішніх і внутрішніх джерел загроз.

Рішення завдання. Розгляд питань забезпечення транспортної безпеки

Процеси глобалізації, посилення взаємозалежності країн і їх відкритість до зовнішніх впливів послаблюють здатність держав, включаючи Україну, нейтралізувати загрози національній безпеці. Виникає і швидко загострюється протиріччя між потребою «розвитку держави» і деградацією державної влади, посиленням позадержавних джерел політичного впливу, ерозією національної ідентичності.

Політика транспортної безпеки, будучи складовою національної безпеки, полягає в запобіганні аварій та ліквідації загроз на транспорті. Така діяльність повинна здійснюватися шляхом створення системи раціональної безпеки з метою максимально можливого, економічно обґрунтованого зменшення ймовірності виникнення транспортних аварій та мінімізації загроз на транспорті.

При дослідженні загроз транспортної безпеки [12, 13] слід розуміти протизаконні дії, або наміри вчинити протизаконні дії, а також процеси природного або техногенного характеру, або їх сукупність, які перешкоджають інтересам особистості, держави і суспільства в транспортній сфері, що призводять до аварійних ситуацій в транспортному комплексі.

До основних загроз на транспорті слід віднести [7, 12, 13]: будь-які протиправні дії відносно функціонування транспорту та які загрожують життю, здоров'ю пасажирів, які породжують у суспільстві психологічні, соціально-політичні, економічні, негативні наслідки; протиправні дії проти пасажирів; протиправні дії проти вантажів; аварії, обумовлені технічним станом транспортних систем, порушенням правил експлуатації технічних систем, що створюють аварійну обстановку і тягнуть за собою матеріальні втрати і людські жертви.

Загрози транспортної безпеки поділяються: на загрози соціального характеру, які пов'язані з діяльністю людини, суспільства і держави, які породжують найбільшу кількість загроз і для самих себе, і для навколишнього середовища через дії різних соціальних сил - націй, класів, партій, угруповань, силових структур. Найбільш характерними джерелами загроз різного порядку виступають такі людські якості, як незнання, невміння, безтурботність,

безвідповідальність. Ще в більшій мірі створює загрози злий умисел (злочинні наміри), психічні розлади. В якості найбільш характерних деструктивних сил суспільства можна виділити злочинний світ, політичних екстремістів, що вийшли з під суспільного контролю воєнізовані формування, терористи; загрози техногенного характеру, які пов'язані з певною небезпекою в процесі функціонування технічних об'єктів. Техногенні загрози - можливий шкідливий фізичний, хімічний і механічний вплив на транспорт в результаті виробничої діяльності людини, а також аварій (катастроф) на підприємствах. Загрози природного характеру - це, насамперед, можливість нанесення істотного збитку в результаті природних катаклізмів: землетрусів, цунамі, повеней, посух і т.д. Природа породжує загрози через дію космічних і земних сил - механічних, фізичних, хімічних, біологічних, геологічних та інших. Ці сили проявляють себе поза і незалежно від свідомості, стихійно і тому часто іменуються «природними стихіями» або «стихійними лихами». [12, 13].

Джерела загроз транспортної безпеки можна ідентифікувати як «зовнішні» і «внутрішні» [12]. До зовнішніх джерел загроз транспортної безпеки відносять: діяльність економічних, політичних, військових і розвідувальних структур, спрямована проти інтересів України у транспортній сфері; міжнародна конкуренція за володіння новими ринками ТРАНСПОРТУ, новими транспортними технологіями; прагнення деяких країн до домінування у світовій транспортній сфері; витіснення України з світових транспортних ринків; діяльність міжнародних терористичних організацій.

До внутрішніх джерел загроз транспортної безпеки відносять: несприятливу криміногенну обстановку в країні; незадовільний матеріально-технічний стан деяких галузей транспортного комплексу; зрощення державних і кримінальних структур у транспортній сфері; недостатню координацію діяльності регіональних органів державної влади, органів державної влади з формування та реалізації єдиної державної політики у транспортному комплексі та забезпечення транспортної безпеки [13, 14] і т.д.

Формуванню спектру загроз транспортної безпеки в економічній сфері сприяють: ослаблення системи державного регулювання і контролю; серйозні прорахунки, допущені на початковому етапі проведення економічних реформ; проникнення кримінальних структур в сферу управління бізнесом, великими виробництвами, торговими організаціями та товаропровідної мережами [6, 10, 13]. До цього переліку можна додати: недостатню ефективність системи державного регулювання відносно транспортної безпеки; наявність перешкод встановленню ринкових відносин; проблеми ресурсної, фінансової та технологічної залежності національного транспорту від інших країн; відставання України від провідних країн за рівнем інформатизації сфери транспорту; недостатнє фінансування заходів щодо забезпечення транспортної безпеки України; зниження рівня підготовки висококваліфікованих наукових та інженерно-технічних кадрів, нестача кваліфікованих фахівців у галузі забезпечення транспортної безпеки [14] та ін.

Забезпечення транспортної безпеки України ґрунтується на дотриманні Конституції України, законодавства України, норм міжнародного права [1-6].

При цьому намічені завдання та заходи, що вживаються органами державної влади в галузі зміцнення транспортної безпеки повинні бути зрозумілі кожному суб'єкту і об'єкту транспортної безпеки, носити упереджувальний характер, забезпечувати рівність усіх і відповідальність кожного перед законом, спиратися на широку підтримку суспільства.

Забезпечення транспортної безпеки України [10-12], включає: своєчасне прогнозування і виявлення внутрішніх і зовнішніх загроз транспортної безпеки; реалізацію довгострокових заходів щодо попередження і нейтралізації внутрішніх і зовнішніх загроз транспортної безпеки; здійснення заходів спрямованих на профілактику та недопущення матеріальної та моральної шкоди від злочинної діяльності та надзвичайних подій на транспорті; інвентаризацію міжнародних вимог до забезпечення транспортної безпеки, розробку та реалізацію комплексу заходів спрямованих на якісне підвищення рівня транспортної безпеки України, приведення законодавства у відповідність з міжнародними стандартами транспортної безпеки.

Аналіз зарубіжного досвіду показує, що зміцнення транспортної безпеки перебуває в центрі уваги не тільки у держави. Для вирішення проблем транспортної безпеки залучаються різні громадські організації. З інформаційних джерел [12, 13] впливає, що в США сотні приватних компаній і фірм, під егідою відповідних суспільних фондів, систематично виділяють в рамках своїх річних бюджетів величезні кошти на дослідження і розробки проблем транспортної безпеки. Існує усталена практика про те, що турбота про кардинальне і невідкладному підвищенні рівня безпеки на транспорті не може бути лише долею держави, так само як і не повинні тільки державою вишукувати необхідні для вирішення цього завдання фінансові, організаційні та кадрові ресурси. Крім того, навіть сама добре налагоджена система транспортної безпеки не може ефективно функціонувати без широкої опори на розуміння і підтримку всіх структур громадянського суспільства.

Висновки.

Проблема транспортної безпеки в державі і суспільстві очевидна і актуальна. Зростання аварійності, травматизму, шкоди, високий ступінь зносу технічних засоби, особливо рухомого складу, зростаюча загроза актів незаконного втручання в роботу транспорту (тероризм) ускладнюють забезпечувати необхідний рівень всіх видів транспортної безпеки.

Особливу увагу необхідно приділити вдосконаленню нормативно-правовій базі ефективного забезпечення транспортної безпеки в транспортній сфері, її ресурсного забезпечення, сертифікації, ліцензування та страхування транспортної діяльності, технічного обслуговування і ремонту транспортних об'єктів, нагляду і контролю своєчасного та якісного виконання цих та інших робіт.

Необхідно створити сучасне управління щодо забезпечення транспортної безпеки в кризових ситуаціях, в тому числі обумовлених актами незаконного втручання в транспортну безпеку, включаючи терористичні акти.

Для інтеграції в міжнародні системи безпеки виникає гостра необхідність аналізувати проблеми транспортної безпеки на концептуальному рівні з використанням загальнонаукових та новітніх прикладних методів пізнання, орієнтованих в цілому на теоретико-прикладне обґрунтування концепції забезпечення транспортної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України. Прийнятий на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Про транспорт: Закон України від 10 листопада 1994 р. №232/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №51. – Ст.446.
3. Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період: Закон України від 20 жовтня 1998 р. №194-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №52. – Ст.318.8. Про автомобільний транспорт: Закон України від 5 квітня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – №17. – С.50.
4. Указ Президента України «Про Положення про Державну інспекцію України з безпеки на наземному транспорті, із змінами, внесеними згідно з Указом Президента N 506/2013 від 11.09.2013.
5. Положення про Міністерство інфраструктури України: Затверджено Указом Президента України від 12 травня 2011 р. № 581/2011 // CD-версія правової бібліотеки «Инфодиск: Законодательство Украины». – 2012. – № 1.
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 року № 2174 р. «Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року».
7. Єдін О., Цветов Ю., Соколов Л. Транспортна політика в Україні // Економіка України. – 2000. – №1. – С. 24-34.
8. Обеспечение безопасности дорожного движения в странах Азии и Тихоокеанского региона: Обзорная информация. — М: НИЦ ГАИ МВД России, 1997. — Вып. 4. — 48 с.
9. Овечкін В. Конституція України та розвиток транспортного законодавства. Деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з перевезень вантажів залізницею // Вісник Вищого арбітражного суду України. – 2000. – №2. – С.35.
10. Пащенко Ю. Транспортная политика Украины // Економіка України. – 2001. – №12. – С. 38-43.
11. Скороходов Д. А. Проблемы безопасности транспорта / Д. А Скороходов, А. Л. Стариченков // Транспортная безопасность и технологии. №2(3), 2005г. — с. 24–27.
12. И. Е. Сургачев. «Транспортная безопасность» / И. Е. Сургачев. — 2007. — 270 с.
13. Proceedings of sixteenth scientific-technical conference "Safety systems" — SS-2007 of International informatization forum, Oktober 25, 2007, Moscow. — Москва: Академия ГПС, 2007. — 235с.
14. Режим доступа: <http://www.securpress.ru/>

Аннотация

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Степанов А. В., к.т.н., доцент

Статья посвящена вопросам обеспечения транспортной безопасности и раскрывает понятие «угроза транспортной безопасности», которое получает все более широкое применение в стратегических задачах государства. Показано, что действующие мероприятия по обеспечению транспортной безопасности, применяемые приемы, методы, средства защиты граждан в случаях чрезвычайных происшествий на транспорте не в полной мере отражают существующие и потенциальные угрозы. Основное внимание акцентирует на анализе внешних и внутренних источниках угроз, а также на вопросах улучшения обеспечения транспортной безопасности Украины.

Abstract

PROVIDING OF TRANSPORT SAFETY

AV Stepanov, Ph.D., Associate Professor

The article deals with transport safety and reveals the concept of "transportation safety threat," which is becoming more widely used in the strategic objectives of the state. It is shown that the existing measures to ensure transport safety, applied techniques, methods, protection of citizens in case of emergency transport is not fully reflect the existing and potential threats. The main emphasis is on the analysis of external and internal sources of threats, as well as on improving transport safety of Ukraine.